

Schwab, *Mélanges Hartwig Derenbourg*, s. 444-462).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Kâsım Sehâb, *Ferheng-i Hâver Şinâsân*, Tahran 1317, s. 120; G. Maspero, "Hartwig Derenbourg", *Mélanges Hartwig Derenbourg* (nşr. E. Leroux), Paris 1909, s. 1-13; M. Schwab, "Bibliographie des Oeuvres de M. Hartwig Derenbourg", a.e., s. 443-466; Serkis, *Mu'cem*, I, 257, 899-900; Brockelmann, *GAL*, I, 5, 100, 130, 390-391, 407; II, 208; *Suppl.*, I, 7, 9, 45, 454, 552-553, 559, 570; II, 236; M. A. Palau, *Catalogo de Autores de la Biblioteca (Seccion Europea)*, Tetuan 1953, s. 38; J. Fück, *Die arabischen studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 250; A. S. Fulton — M. Lings, *Second Supplementary Catalogue of Arabic Printed Books in the British Museum*, London 1959, s. 246, 736; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikin*, Kahire 1980, I, 203-204; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, s. 161-162; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, s. 21, 25, 32, 39, 45, 50, 93, 164, 181, 225, 227, 230, 423, 464, 466, 699, 705, 724; *EAm.*, VIII, 712; *TA*, XIII, 98; *EJd.*, V, 1553.

CENGİZ KALLEK

DERENBOURG, Joseph Naphtali

(1811-1895)

Fransız şarkiyatçısı.

Almanya'nın Mainz (Mayence) şehrinde doğdu; yahudi asıllı oyun yazarı Zevi Hirsch Derenbourg'un oğludur. Giessen ve Bonn üniversitelerinde okuduktan sonra Hollanda'ya giderek Amsterdam'da üç yıl kadar özel öğretmenlik yaptı; daha sonra Paris'e yerleşti (1838). Burada bir yandan şarkiyat araştırmalarını sürdürürken bir yandan da A. Geiger'in etkisi altında kalarak Yahudilik'le ilgili çalışmalarına devam etti. Bu arada Fransız vatandaşlığına geçti (1843). Önce Lycée Henri IV'da Almanca öğretmenliği, arkasından Imprimerie Nationale'de muhahhahlik yaptı ve ayrıca Bibliothèque Nationale'deki İbrânîce yazmaların katalogunu hazırladı. 1857'de yahudi çocukları için bir lise kurarak 1864 yılına kadar yöneticiliğini üstlendi. 1869'da Légion d'Honneur nişanı ile onurlandırılan Derenbourg, arkasından Académie des Inscriptions et Belles-Lettres'e üye seçildi ve daha sonra da Sorbonne'a bağlı Ecole Pratique des Hautes Etudes'de kendisi için kurulan Ortaçağ İbrânîcesi ve Literatürü Kürsüsü'nün başına getirildi (1877). Bu arada Alliance Israélite Universelle'in merkez komitesinde de görev aldı ve bir müddet bu komitenin başkan yardımcılığını yürüttü; ayrıca Paris Consistoire (Müsevî din işleri yüksek kurulu) üyeliğinde de bulundu (1869-1872).

Almanya'nın ünlü kaplıca şehri Ems'te öldü.

Eserleri. Derenbourg'un Sâmî dilleriyle bu dillerde yazılmış kitâbeler ve Yahudilik üzerine kaleme aldığı eserlerin başlıcaları şunlardır: 1. *Les séances de Hariri / Maḳāmâtü'l-Ḥarîrî* (I-II, Paris 1847-1853). Harîrî'nin *Maḳāmâtü'l-Ḥarîrî* veya *el-Maḳāmâtü'l-Ḥarîriyye* adlı edebiyata dair eserinin De Sacy tarafından yapılan neşri üzerine M. Reinaud ile birlikte hazırladığı tashihli ve açıklamalı bir çalışmadır. 2. *Les fables de Loqman le Sage / Emsâlü Luḳmâni'l-ḥakîm* (Berlin-London 1850). Yine De Sacy'nin yaptığı, Hz. Lokman ile ilgili çeşitli meselleri içeren müellifi belirsiz bir esere ait edisyonun, diğer yazmalarla karşılaştırmalı olarak hazırlanmış tahkikli ve bazı tarihî bilgiler ilâveli neşridir (M. Reinaud ile birlikte). 3. *Essai sur l'histoire et la géographie de la Palestine d'après les Thalmuds et les autres sources rabbiniques* (1867). Filistin tarih ve coğrafyası ile ilgili olarak her iki Talmud'a ve diğer dinî kaynaklara dayanılarak hazırlanmış bir araştırmadır; özellikle Hz. İsa dönemi yahudi hayatına ışık tutması açısından önem taşır. 4. *Opuscules et traités d'Abou'l-Walid İbn Djanah de Cordoue / Kütüb ve Resâ'il li-Ebi'l-Velid Mervân b. Cenâh el-Ḳurtubî* (Paris 1880). Oğlu Hartwig ile birlikte hazırladığı bu eser, Ebû'l-Velid Mervân b. Cenâh el-Kurtubî'nin dört eserinin metni ve Fransızca tercümesini ihtiva eden bir derlemedir. 5. *Deux versions hebraïques du Livre de Kalilah et Dimnah* (Paris 1881). *Kelîle ve Dimne*'nin iki ayrı İbrânîce tercümesini ihtiva eden bir eserdir. 6. *Oeuvres complètes de R. Saadia b. Joseph al-Fayyumi* (I-V, Paris 1893-1899). Saîd b. Yûsuf el-Feyyûmî'nin bazı Arapça eserlerinin oğlu Hartwig ile birlikte yapılmış neşridir; en önemli eseri olmakla birlikte tamamlanmamıştır.

Derenbourg bunlardan başka, İbn Cenâh'ın İbrânîce gramerine dair *Kitâbü'l-Lüma'* adlı Arapça eserini (1886), Mişna'nın altıncı bölümü "Tohorot" üzerine Mûsâ b. Meymûn'un yaptığı şerhin Arapça metniyle İbrânîce tercümesini (1887-1889) ve oğluyla birlikte Abydos harabelerindeki I. Seti Tapınağı'nda bulunan Fenikece kitâbelerin tercümelerini (1885) yayımlamış, yine oğlu Hartwig'in yardımıyla *Corpus inscriptionum semiticarum*'un Himyerî ve Sebaî kitâbeleriyle ilgili olan dördüncü kısmını hazırlamıştır

(1889-1892). Derenbourg'un ayrıca *Journal Asiatique*'te çıkmış bazı makaleleri de bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Kâsım Sehâb, *Ferheng-i Hâver Şinâsân*, Tahran 1317, s. 120; G. Pfannmüller, *Handbuch der Islam Literatur*, Berlin 1923, s. 275, 282; Serkis, *Mu'cem*, I, 65, 749, 900; II, 1594; Brockelmann, *GAL*, I, 326; *Suppl.*, II, 65; Zirikî, *el-A'âm*, II, 145; J. Fück, *Die arabischen Studien in Europa*, Leipzig 1955, s. 249-250; Necîb, *el-Akîkî, el-Müsteşrikin*, Kahire 1980, I, 185-186; Bedevî, *Mevsû'atü'l-müsteşrikin*, s. 160-161; W. H. Behn, *Index Islamicus 1665-1905*, Millersville 1989, s. 699; *EAm.*, VIII, 712; *TA*, XIII, 98; *EJd.*, V, 1553.

CENGİZ KALLEK

DEREZİ

(الدرزي)

(ö. 411/1020)

Fâtımî Halifesi Hâkim-Biemrillâh'ın Türk asıllı dâisi ve Dürzîliğe adını veren kişi (bk. DÜRZİLİK).

DERGÂH

(درگاه)

Tarikat pîrlerinin veya tarikatın büyük şeyhlerinin ikamet edip irşad faaliyetlerini sürdürdükleri veya kabirlerinin bulunduğu merkezi tekke anlamında bir tasavvuf terimi (bk. ÂSİTÂNE; TEKKE).

DERGÂH

(درگاه)

1921-1923 yıllarında yayımlanan fikir, sanat ve edebiyat dergisi.

15 Nisan 1337 - 5 Kânunusâni 1339 (15 Nisan 1921 - 5 Ocak 1923) tarihleri arasında on beş günde bir olmak üzere toplam kırk iki sayı neşredilen derginin mesul müdürü Mustafa Nihat'tır (Özön).

Millî Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde yayın hayatına giren dergi büyük ölçüde Yahya Kemal'in (Beyatlı) fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkmıştır. Nitekim Yahya Kemal başyazar olarak dergide sadece edebî ve fikrî muhtevalı makaleler yazmakla kalmamış, çok defa diğer yazarlara da yön vererek mecmua'nın politikasını tayin etmiştir. Dergi, büyük bir kısmını Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okuyan genç aydınların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih